

ТЕКСТ, ГЕРМЕНЕВТИКА, РЕАЛЬНІСТЬ

Будь-який текст, поданий у вербальній формі, може бути сприйнятий реципієнтом лише у процесі розуміння і тлумачення, тобто за допомогою герменевтики. Пам'ятаємо засадничу тезу О.О.Потебні: "Слово є засіб утворення поняття, і притому не зовнішній, не такий, якими є винайдені людиною засоби писати, рубати дрова та ін., а нав'язане самою природою людини й незмінне; ясність (роздільність ознак), яка характеризує поняття, відношення субстанції до атрибуту, необхідність їхнього сполучення, прагнення поняття зайняти місце в системі – все це спочатку досягається в слові і є насамперед прототипом того, як рука створює найрізноманітніші машини" [1, 39]. Звідси логічне продовження інтелектуального пошуку: **досягнуте в слові** фіксує результат діяльності саме **цього** суб'єкта як одиничного представника суспільної цілокупності.

Свого часу, підсумовуючи аналіз доробку Шлейєрмахера в царині герменевтики, Вільгельм Дільтей писав, що передумовою її [герменевтики] є двоїстість протилежності самобутнього і тотожного, почуття і пізнання, мистецтва і науки. Звідси випливає, що в кожному творі взаємно пронизують одне одне зрозуміле і непередаване. "Єдність життя і тотожність розуму, розділеного між окремими індивідами, стали б недосяжними, якби непередаване не могло знову стати загальнозначущим і передаваним". Звідси й постає проблема герменевтики: вона в узгодженні тотожного, або об'єктивного, вміщеного в мові та аналітичній думці, з непередаваним, індивідуальним, збереженим у вільному синтезі. "Якщо ми раніше бачили, що всякий акт розуму має двоїсте загальне відношення до об'єктивної системи тотожних актів і до суб'єктивного взаємозв'язку, самобутньої для її носія, то проблему можна сформулювати і так, що окремий твір треба розуміти у світлі обох цих єдностей" [2, 127].

Написаний митцем твір, у якому в перетвореній формі сконцентровані його думки, почуття, прагнення, мрії, болі та сподівання, постає фізичною реальністю, матеріалізованим виявом тривалого духовного процесу. Ця застигла матерія є опредметненням результатів душевної та інтелектуальної напруги митця (автора). Попри те, що вона поглинула неоціненні духовні та фізичні сили автора, вона є річчю без жодної цінності. Остання може бути лише віртуальною реальністю як **можливість**, якщо буде читач, який візьметься відібрати той твір, тобто його розпредметнити. Утім те розпредметнення відбувається у складному процесі розкриття зафіксованого слова – у процесі розуміння та сприймання, тобто у герменевтичній дії. Розуміння (і вживання) слова автором може не збігатися з тим, як це слово знає і вживає читач, тому при "відбиранні" твору реципієнтом постає нова реальність, не та, що зафіксована в авторському тексті. О. Потебня вчив: "Будь-яке слово, хоча б і дурне й пусте, є актом думки, завершенням її зусилля; але думок – не однакової цінності. І чим важливіше для кого діяльність думки, тим більше він буде цінити знахідку відповідного слова. Так і в складній поетичній діяльності важливість твору, як завершення періоду для самого автора й для інших, буде помітна, тим помітніше, чим сильніші й успішніші потуги думки" [3, 270].

Вільгельм Дільтей наголошує, що герменевтика – це **інтерпретація** збережених у тексті решток людського життя. Дійсно, саме через інтерпретацію читач витворює свою – віртуальну – реальність, маючи до послуг авторський твір. Як авторова діяльність стане надбанням читача? Адже слова вживають ті самі (візьмемо найпростіший варіант: твір написаний рідною мовою обох, переклад не потрібен), але це завжди не ті самі слова. Слово багатозначне, та й життєвий досвід і виховання кожної людини даються взнаки. В.Налимов констатує як нерозв'язану проблему "Чому ми розуміємо один одного, коли в нашому мовленні використовуються слова з поліморфними (а не атомарними) смислами?" [4, 6].

Герменевтика у сприйманні тексту дає можливість долучитися до культурних надбань минулого і сучасності, а також оперувати фізичною (матеріальною) та віртуальною реальністю.

Література:

1. Потебня О. Естетика і поетика слова: Збірник. Пер. з рос. / Упоряд., вступ. ст., приміт. І.В.Іваньо, А.І.Колодної. – К.: Мистецтво, 1985. – 302 с.
2. Дільтей В. Собрание сочинений. Том IV Герменевтика и теория литературы. Перевод с немецкого под редакцией В.В.Бибихина и Н.С.Плотникова. – М.: Дом интеллектуальной книги, 2001.
3. Потебня О. Естетика і поетика слова: Збірник. Пер. з рос. / Упоряд., вступ. ст., приміт. І.В.Іваньо, А.І.Колодної. – К.: Мистецтво, 1985.
4. Налимов В.В. Вероятностная модель языка. М.: Наука, 1979.